

Europos duomenų apsaugos priežiūros pareigūno nuomonės dėl asmeninės informacijos valdymo sistemų santrauka

(Visą šios nuomonės tekstą anglų, prancūzų ir vokiečių kalbomis galima rasti EDAPP interneto svetainėje www.edps.europa.eu)

(2016/C 463/10)

Nuomonėje nagrinėjama technologijų ir ekosistemų, kuriomis siekiama suteikti žmonėms daugiau galimybių valdyti savo asmens duomenų bendrinimą (asmeninės informacijos valdymo sistemų, arba AIVS), koncepcija.

Mūsų vizija – įgyvendinti idėją, leidžiančią asmenims tvarkyti ir valdyti savo tapatybę elektroninėje erdvėje. Mūsų tikslas – dabartinę sistemą, orientuotą į el. paslaugų teikėjus, paversti orientuota į žmones, apsaugančią asmens duomenis nuo neteisėto tvarkymo ir nepageidaujamų sekimo bei profiliavimo metodų, taikomų siekiant apeiti pagrindinius duomenų apsaugos principus.

Idėją padės įgyvendinti modernizuota ES reguliavimo sistema ir visų atitinkamų priežiūros bei reguliavimo institucijų energingos bendros veiklos teikiamos galimybės.

Neseniai priimtas Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas stiprina ir modernizuoja reguliavimo sistemą, kad ji išliktų veiksminga didžiųjų duomenų amžiuje, didindamas žmonių pasitikėjimą bendrąja skaitmenine rinka ir naudojantis internetu. Naujosios taisyklės, įskaitant didesnį skaidrumą ir veiksmingas teises susipažinti su duomenimis ir juos perkelti, leidžia vartotojams geriau kontroliuoti savo duomenis ir gali prisidėti prie veiksmingesnių asmens duomenų rinkų, naujų vartotojams ir įmonėms, kūrimo.

Visai neseniai paskelbėme nuomonę apie veiksmingą pagrindinių teisių gynimą didžiųjų duomenų amžiuje. Joje pabrėžiamos dabartinės rinkos sąlygos ir verslo praktika, trukdanti veiksmingai užtikrinti žmonių teises į asmens duomenų apsaugą ir kitas pagrindines teises, ir raginama gerinti suderintą ir nuoseklų konkurencijos, vartotojų apsaugos ir duomenų apsaugos teisės aktų laikymosi užtikrinimą. Tikimės, kad didesnis laikymosi užtikrinimas padės sukurti rinkos sąlygas, leisiančias klestėti paslaugoms, nepažeidžiančioms klientų privatumo. Šioje nuomonėje pateikto požiūrio tikslas – stiprinti pagrindines teises mūsų skaitmeniniame pasaulyje ir kartu atverti naujas galimybes įmonėms kurti inovatyvias paslaugas, pagrįstas asmens duomenimis ir abipusiu pasitikėjimu. AIVS žada pasiūlyti ne tik naują duomenų valdymo techninę architektūrą ir struktūrą, bet ir pasitikėjimo sistemas, taigi ir alternatyvius asmens duomenų rinkimo ir tvarkymo verslo modelius didžiųjų duomenų amžiuje, geriau atitinkančius Europos duomenų apsaugos teisės akto reikalavimus.

Šioje nuomonėje trumpai apibūdiname AIVS ir aptariame, kokias problemas ir kaip ketinama išspręsti jas naudojant. Paskui nagrinėjame, kaip AIVS gali prisidėti prie geresnės asmens duomenų apsaugos ir su kokiais iššūkiais jos susiduria. Galiausiai nustatome, kaip išnaudoti AIVS teikiamas galimybes. Kad nauji duomenų apsaugos verslo modeliai klestėtų, gali prireikti papildomų paskatų juos siūlantiesiems paslaugų teikėjams. Ypač reikia išsiaiškinti, kokios politikos iniciatyvos motyvuotų duomenų valdytojus priimti naują duomenų teikimo būdą. Be to, viešųjų paslaugų teikėjų iniciatyva priimti kaip duomenų šaltinį AIVS, užuot tiesiogiai rinkus duomenis, galėtų padėti pasiekti kritinę masę, reikalingą norint visuotinai priimti AIVS.

Besiformuojanti AIVS aplinka, kuria siekiama grąžinti žmonėms ir vartotojams galimybę valdyti asmens duomenis, verta dėmesio, paramos ir tolesnių mokslinių tyrimų, siekiant prisidėti prie tvaraus ir etiško didžiųjų duomenų naudojimo ir veiksmingo neseniai priimto Bendrojo duomenų apsaugos reglamento principų įgyvendinimo.

I. AIVS: DALIJIMASIS DUOMENIMIS, DALIJIMASIS NAUDA?

1. Dabartinės asmens duomenų tvarkymo sąlygos neretai yra nesąžiningos duomenų savininkų atžvilgiu. Dėl teisiųjų sąlygų ir techninių priemonių žmonėms sudėtinga naudotis savo teisėmis, o duomenų valdytojai gali apriboti savo atsakomybę. Prekiautojai duomenimis, reklamos tinklai, socialinių svetainių savininkai ir kitos įmonės turi sukaupusios kaip niekad išsamias bylas apie žmones, dalyvaujančius nūdienos skaitmeninėje visuomenėje, o žmonės praranda paliekamų skaitmeninių pėdsakų kontrolę. Tapę profiliavimą ir vertinimą atliekančių subjektų, kurių dažniausiai negali kontroliuoti ir gal net nenutuokia apie jų egzistavimą, taikiniu, žmonės gali jaustis bejėgiai, todėl reikia

suteikti jiems daugiau galimybių valdyti savo tapatybę. NET tais atvejais, kai oficialiai pateikiamas koks nors išpėjimas ar galimybė sutikti su bendrosiomis sąlygomis, žmonės neretai atsiduria sistemos, sukurtos siekiant maksimaliai komercializuoti asmens duomenis, pinklėse, todėl iš tikrųjų neturi jokie pasirinkimo ir nieko negali kontroliuoti.

2. Europos Komisijos komunikate dėl didžiųjų duomenų ⁽¹⁾ pateikiamas bendrų veiksmų, skirtų asmens duomenims ir vartotojams apsaugoti, planas. Jame konkrečiai raginama naudoti „asmens duomenų erdves“ kaip į vartotojus orientuotas saugias asmens duomenų laikymo vietas ir galbūt suteikti prieigą prie jų kitiems. Pritariame, kad reikia skatinti inovatyvių skaitmeninių priemonių ir verslo modelių, suteikiančių daugiau galimybių žmonėms, naudojimą. Tokios dalijimosi duomenimis priemonės ir modeliai gali būti naudingi žmonėms, t. y. leisti dalyvauti priimant sprendimus naudoti ir platinti jų asmeninę informaciją.
3. Savo nuomonėje dėl dokumento „Pasitinkant didžiųjų duomenų iššūkius“ ⁽²⁾ įrodinėjome, kad teisinę prievolę informuoti asmenį apie duomenų rinkimą ir gauti jo sutikimą reikia papildyti tikra ir praktiška galimybe kontroliuoti asmeninę informaciją. Teigėme, kad „užuot tapęs administracine našta, prieigos teisiu suteikimas gali tapti klientams teikiamos paslaugos ypatybe“ ir kad didžiuosius duomenis naudojančios organizacijos turi „būti pasiruošusios pasidalyti turtais, susikrautais iš asmens duomenų tvarkymo, su tais žmonėmis, kurių duomenis tvarko“. Taip pat pažymėjome, kad „asmens duomenų saugyklos gali padėti išspręsti keletą problemų, susijusių su individualios asmens duomenų kontrolės praradimu“. Neseniai priėmus Bendrąjį duomenų apsaugos reglamentą ⁽³⁾, buvo sustiprinti sutikimui taikomi teisiniai reikalavimai ⁽⁴⁾ ir numatyti veiksmingi, šiuolaikiški pritaikytieji ir standartizuotieji duomenų apsaugos principai ⁽⁵⁾ bei nauja teisė perkelti duomenis ⁽⁶⁾. Kad naujoji duomenų apsaugos sistema būtų veiksminga, reikia praktinių priemonių, kurios leistų žmonėms patogiai pasinaudoti savo teisėmis.
4. Šioje nuomonėje nagrinėjamos naujos technologijos ir ekosistemos, kurių tikslas – suteikti žmonėms daugiau galimybių valdyti savo asmens duomenų rinkimą ir bendrinimą. Toliau šią koncepciją vadinsime asmeninės informacijos valdymo sistema (AIVS) ⁽⁷⁾. AIVS koncepcija apima naują požiūrį, pagal kurį žmonės yra savo asmeninės informacijos savininkai. Ji gali sukelti asmens duomenų valdymo ir tvarkymo paradigmos pokytį, turintį socialinių ir ekonominių padarinių. Galima palyginti: dabartinei internetinių paslaugų aplinkai būdingas nedidelis paslaugų teikėjų, kurie dominuoja rinkoje versdami vartotojų asmens duomenis pinigais mainais į „nemokamas“ paslaugas, skaičius. Tokią situaciją neretai lydi galios disbalansas, kai klientas gali arba sutikti su paslaugų teikėjo sąlygomis, arba nesinaudoti jo paslaugomis, ir informacinė asimetrija tarp paslaugų teikėjų ir vartotojų – žmonės žino labai nedaug (arba visai nežino), kaip naudojami jų asmens duomenys.
5. Pagrindinė AIVS koncepcijos idėja – dabartinę sistemą, orientuotą į el. paslaugų teikėjus, paversti orientuota į žmones ir leidžiančia jiems valdyti ir kontroliuoti savo tapatybę el. erdvėje ⁽⁸⁾. Iš esmės žmonės turi galėti nuspręsti, ar dalytis savo asmenine informacija, su kuo ja dalytis, kokiais tikslais, kuriam laikotarpiui, ir sekti bei panorėję susigrąžinti asmeninę informaciją. Verta patyrinėti, kaip AIVS gali padėti išspręsti keletą problemų, susijusių su individualios asmens duomenų kontrolės praradimu ir keliančių didžiausią susirūpinimą kalbant apie didžiuosius duomenis ⁽⁹⁾.

⁽¹⁾ Komunikatas COM(2014) 442 „Kuriame klestinčią duomenimis grindžiamą ekonomiką“: <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/communication-data-driven-economy>.

⁽²⁾ EDAPP nuomonė Nr. 7/2015: https://secure.edps.europa.eu/EDPSWEB/webdav/site/mySite/shared/Documents/Consultation/Opinions/2015/15-11-19_Big_Data_EN.pdf. Konkrečiai žr. 3 skirsnį.

⁽³⁾ 2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2016/679 dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas) (OL L 119, 2016 5 4, p. 1).

⁽⁴⁾ Be kita ko, žr. 6 straipsnio 1 dalies a punktą, 7 ir 8 straipsnius ir Bendrojo duomenų apsaugos reglamento 42–43 konstatuojamąsias dalis.

⁽⁵⁾ Bendrojo duomenų apsaugos reglamento 25 straipsnis.

⁽⁶⁾ Bendrojo duomenų apsaugos reglamento 20 straipsnis.

⁽⁷⁾ Susijusios sąvokos: „asmens duomenų sandėliai“, „asmens duomenų erdvės“ arba „asmens duomenų saugyklos“. Šioje nuomonėje vartojame terminą AIVS, nes jis geriausiai apibūdina koncepciją bendrais ir lengvai suprantamais bruožais. Šioje nuomonėje santrumpa AIVS gali būti vartojama tiek vienaskaita, tiek daugiskaita, t. y. „asmeninės informacijos valdymo sistema“ arba „asmeninės informacijos valdymo sistemos“.

⁽⁸⁾ Žr. Bendrojo duomenų apsaugos reglamento 7 konstatuojamąją dalį: „Fiziniai asmenys turėtų kontroliuoti savo asmens duomenis.“ Taip pat žr., pavyzdžiui, Doc Searls „The Intention Economy: When Customers Take Charge“ (Bostonas, Harvard Business Review Press, 2012).

⁽⁹⁾ Žr. pavyzdžiui, Ira S. Rubinstein „Big Data: The End of Privacy or a New Beginning?“, *International Data Privacy Law*, 3 t., Nr. 2, 2013.

6. Šio požiūrio tikslas – stiprinti pagrindines teises mūsų skaitmeniniame pasaulyje ir kartu atverti naujas galimybes įmonėms kurti inovatyvias paslaugas, pagrįstas asmens duomenimis ir abipusiu pasitikėjimu. AIVS pasižymės nauja duomenų valdymo technine architektūra ir struktūra, leisiančia kurti pasitikėjimo sistemas. Tikimasi, kad šios sistemos didžiųjų duomenų amžiuje apims alternatyvius asmens duomenų rinkimo ir tvarkymo verslo modelius, geriau atitinkančius Europos duomenų apsaugos teisės akto reikalavimus.
7. Šioje nuomonėje trumpai apibūdiname AIVS ir aptariame, kokias problemas ir kaip ketinama spręsti jas naudojant⁽¹⁾. Nagrinėjame, kaip AIVS gali prisidėti prie geresnės asmens duomenų apsaugos ir su kokiais iššūkiais jos susiduria. Galiausiai nustatome, kaip išnaudoti AIVS teikiamas galimybes.

IV. IŠVADOS IR TOLESNI VEIKSMAI

4.1. Visiškas Bendrojo duomenų apsaugos reglamento taikymas: galimybės

54. Kaip minėta, ES teisės aktų leidėjas neseniai priėmė duomenų apsaugos reformos paketą, kuris sustiprina ir modernizuoja reguliavimo sistemą, kad ji išliktų veiksminga didžiųjų duomenų amžiuje.
55. Naujasis Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas, įskaitant taisykles dėl didesnio skaidrumo ir veiksmingas teises susipažinti su duomenimis ir juos perkelti, turėtų padėti žmonėms geriau kontroliuoti savo duomenis ir prisidėti prie veiksmingesnių asmens duomenų rinkų, naudingų vartotojams ir įmonėms, kūrimo.
56. Bendrajame duomenų apsaugos reglamente numatyti elgesio kodeksai ir sertifikavimo schemas yra konfidencialios priemonės, kuriomis siekiama suteikti matomumo ir vaidmenį technologijoms ir gaminiams, kurie, kaip AIVS, gali padėti veiksmingiau taikyti duomenų apsaugos teisės aktą praktiškai.
57. Kita vertus, AIVS susiduria su labai svarbia kliūtimi: kaip įsiskverbti į rinką, kurioje dominuoja internetinės paslaugos, pagrįstos verslo modeliais ir techninėmis architektūromis, neleidžiančiomis žmonėms valdyti savo duomenų, kaip paaiškinta 3.9 skirsnyje. Norint duoti žmonėms faktinę galimybę suteikti paslaugų teikėjui prieigą prie dalies duomenų savo AIVS, užuot pateikus duomenis paslaugų teikėjui tiesiogiai, reikės papildomai paskatinti paslaugų teikėjus. EK gali naudoti paskelbtąsias iniciatyvas dėl duomenų šrautų ir duomenų nuosavybės⁽²⁾, kad išsiaiškintų, kokios politikos iniciatyvos motyvuotų duomenų valdytojus priimti naujų duomenų teikimo būdą. Be to, viešųjų e. valdžios paslaugų teikėjų iniciatyva priimti AIVS kaip duomenų šaltinį, užuot tiesiogiai rinkus duomenis, galėtų padėti pasiekti kritinę masę, reikalingą norint visuotinai priimti AIVS.
58. Šią analizę galima papildyti priemonėmis, kuriomis siekiama padėti techninius, visuomeninius ir ekonominius pamatus, įskaitant standartizacijos pastangas, ekonomines paskatas ir mokslinių tyrimų bei bandomųjų projektų skatinimą.
59. Europos Sąjungos ir valstybių narių valdymo institucijos ir jų bendrai finansuojami projektai yra pirmoji sritis, kurioje šiuos pokyčius reikėtų išbandyti, skatinti ir, jei pavyks, įgyvendinti.

4.2. AIVS ir pagrindinės technologijos rėmimas siekiant veiksmingos duomenų apsaugos

60. Nors geras reguliavimas yra būtinas, tačiau vien jo nepakanka. Kaip teigėme savo nuomonėje dėl dokumento „Pasi-tinkant didžiųjų duomenų iššūkius“⁽³⁾, įmonės ir kitos organizacijos, kurios deda daug pastangų ieškodamos ino-vatyvių būdų naudotis asmens duomenimis, turi pasitelkti tokią pačią novatorišką mąstyseną įgyvendindamos duomenų apsaugos principus.

⁽¹⁾ Žr., pavyzdžiui, Europos Komisijai parengtą Kembridžo universiteto ataskaitą apie asmens duomenų saugyklas: <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/study-personal-data-stores-conducted-cambridge-university-judge-business-school>.

⁽²⁾ Komunikatas „Europos pramonės skaitmeninimas. Naudojimas visais bendrosios skaitmeninės rinkos privalumais“, skelbiamas adresu http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-16-1409_en.htm.

⁽³⁾ Pirmiau cituota EDAPP nuomonė Nr. 7/2015.

61. Taikant AIVS modelį, technologijų indėlis yra esminis. AIVS gali padėti išbandyti pritaikytuosius duomenų apsaugos metodus ir juos palaikančias technologijas. Aktualių mokslinių tyrimų sričių, kurioms reikia tinkamos paramos ir investicijų, pavyzdžiai: sąveikus ir privatumo nepažeidžiantis tapatybės valdymas, prieigos suteikimo mechanizmai, duomenų sąveikumas, duomenų sauga ir automatiniai „sutarčių“, sudarytų tarp žmonių ir kitų šalių, laikymosi užtikrinimo mechanizmai. Šias technologijas stiprina kriptografija ir šifravimas ir skatina pigūs skaičiavimo pajėgumai. Šiame pradiniam etape, siekiant neprarasti esamų galimybių, būtina ryžtinga politikos formuotojų, pavyzdžiui, EK, parama fundamentiniams ir taikomiesiems moksliniams tyrimams šiose technologijų srityse.
62. Norint skatinti AIVS mokslinius tyrimus ir plėtrą bei patekimą į rinką, rekomenduojame EK numatyti galimas sinergijas su kitomis bendrosios skaitmeninės rinkos strategijos sritimis, tokiomis kaip debesų kompiuterija ir daiktų internetas. Taip būtų galima įgyvendinti bandomuosius projektus, skirtus debesų kompiuterijos paslaugų ir daiktų interneto sąveikai su AIVS kurti ir bandyti.

4.3. **Kaip EDAPP paskatins šią diskusiją**

63. EDAPP siekia prisidėti prie privačiųjų ir viešųjų pastangų pirmiau nurodytose srityse skatinimo. Toliau skatinsime diskusijas, įskaitant diskusijas per, pavyzdžiui, renginius (praktinius seminarus), siekdami nustatyti, skatinti ir remti gerą patirtį, susijusią su skaidrumo ir vartotojų kontrolės didinimu, ir nagrinėti AIVS teikiamas galimybes. Taip pat toliau lengvinsime Privatumo internete inžinerijos tinklo (IPEN), kaip inžinierių ir privatumo ekspertų tarpdalykinių žinių centro, darbą. Atsižvelgdami į šias aplinkybes, toliau teiksime galimybę AIVS kūrėjams ir rėmėjams gauti naudos keičiantis informacija su kitų technologijų sričių ir duomenų apsaugos specialistais.

Priimta Marakeše 2016 m. spalio 20 d.

Giovanni BUTTARELLI

Europos duomenų apsaugos priežiūros pareigūnas
